

KARÁSZI ISTVÁN

DINNYÉSEK A MÁTRAALJÁN

ABSTRACT: (*Melon growers in the region of Mátraalja*) There are three areas in Heves county, where most of the people deal with growing melon.

One of the three areas is Heves and the surrounding villages another one is Erdőtelek. The third region in question is the Environs of Hort-Csány.

The latter has been investigated by the author of this paper since 1991.

At Hort, for example, twenty percent of the active population are melon growers . These people work in the melon fields from

February till October and return to Hort only in winter. Fifty five percent of the families go to work in the same place in summer and forty five percent of the melon growers keep moving to other areas.

Most of these people work in Heves county (30%) and Pest county (18%).

This work is very hard and the melon growers hardly ever have spare time, which is compensated by a relatively high salary.

Seven percent of the population at Hort is unemployed, so in the author's opinion this way of life will be long-lasting.

Egy település fennmaradása, jövője, hogy hogyan alakul sok tényező együttes hatásától függ. Ezek hatásfoka, s az egyes ható tényezők erőssége jól megmutatkozik az adott település lakóinak

térpályáit vizsgálva. Egy kérdőíves felmérés (1. és 2. számú melléklet) – alapján Hort község térbeliségét vizsgáltam.

Ez a település a háromezret meghaladó lélekszámával a nagy falvak közé sorolható. Két iparilag fejlett város között fekszik a hármas számú fő közlekedési út mentén. Gyöngyös és a fele olyan közel fekvő Hatvan közül, ez utóbbihoz különösen erős szálak fűzik. Az aktív keresők jelentős hányada fő foglalkozását tekintve ide kötődik. Például a nők esetében ez 22 százalék, a férfiaknál valamivel magasabb ez az arány: 28 százalék. A község lakóinak nagyobbik fele valamilyen iparvállalatnál dolgozik, vagy a szolgáltatásban, ill. egyéb helyen, de a lakosok 85 százalékának van a birtokában kisebb-nagyobb földterület, ahol mezőgazdasági termelést is folytat. Közülük átlagosan minden negyedik piacra is termel. Nagyon sokan pedig kettős foglalkozásúak. A "nyári" időszakban dinnyekertészek az ország különböző részein, s a "téli" időszakban a faluba visszatérve munkába állnak valamilyik vállalatnál. Igaz az utóbbi néhány évben ez egyre nehezebb, mivel a munkanélküliek aránya Horton is meghaladta a 7 százalékot. Részben ez is oka annak, hogy kis mértékben apad a dinnyések száma ebben a körzetben is.

A felmérés készítésekor egyik szempont az volt számomra, hogy megvizsgáljam e sajátos foglalkozás időbeli alakulását, s az ezzel foglalkozó lakosság térpályáit. E rövid írásomban ennek a munkának eddigi eredményeiből szeretnék néhányat kiemelni.

Heves megyében három olyan terület van, ahol a lakosság nagyobb számban foglalkozik dinnyetermesztéssel, ill., ahol az ott élőknek ez megélhetést jelent. Az egyik Heves és környéke, a másik ilyen központ Erdőtelek. A harmadik az általam is vizsgált Hort-Csányi térség.

1992-ben Horton az aktív keresők közül munkahelyként a dinnyeföldet a nők esetében 8 százalék, a férfiaknál pedig 16 százalék jelölte meg. Ez azonban koránt sem tükrözi a valóságot, mert a nők közül sok a háztartásbeli, ill. GYES-GYED kategóriát is beírhatta. Már realisabb kép alakult ki, ha a foglalkozását vizsgáljuk az itt élőknek. E szerint a felmérési időszakban a nők és a férfiak esetében egyaránt az aktív keresők 20 százaléka dinnyekertész. Ez azt jelenti, hogy a falu lakosságának tekintélyes része fél évig az ország különböző pontjain él, s csak az év hidegebb napjain lakik a faluban. Elgondolkodtató, hogy közülük igen kevesen hagyják el a községet, s költöznek a munkahelyüket jelentő településre. Ebbe közrejátszhat az

a tény, hogy Hort tehető, rendezett, hangulatos falu. Az emberek nyíltak és vendégszeretők, ezt magam is tapasztaltam tekintve, hogy 5 évig laktam és tanítottam itt.

A köztisztviselők anyagi lehetőségei igen jók. Az általános iskolája például olyan felszereltségű, hogy nagyon sok városi iskola megirigyelhetné. Saját sportcsarnoka van, az oktatás szaktantermekben folyik, külön számítógépes teremmel és videolánccal rendelkezik, de a színes fénymásoló és a saját könyvtár sem hiányzik. Minden jelentős részben társadalmi munkából származik. Valószínűleg éppen ezért a dinnyekertészek gyermekeinek jó része nem utazik el a szülőkkel, ha van itthon maradó rokon. A maradás mellett szól az a tény is, hogy a családoknak csak mintegy 55 százaléka jár ugyanarra a helyre "dinnyességbe". A többiek szinte minden évben más településen próbálnak szerencsét. Közülük kerülnek ki nagyobb százalékban azok, akik felhagynak ezzel az életformával.

Érdekes és eltérő eloszlást mutat, a nők és férfiak esetében (1. táblázat) ha megnézzük ki hány éve folytatja ezt a tevékenységet. Egybeesés vagy közel azonos adat csak a régen ezt a munkát végzők esetében figyelhető meg. Éles határ csak a 20 éve ezzel foglalkozóknál vonható meg. A 10 és 20 éves munkaviszony esetében jóval magasabb a férfiak aránya, míg az ettől rövidebbnél a nők aránya esetenként duplája a férfiakénak. Ez azért alakult ki így, mert a fiatal férfiak nagyobb arányban tanulnak tovább Horton mint a fiatal nők, s ez az időkés és a sorkatonai szolgálat ideje okozza ezt a torzulást.

Kisebb részben pedig az, hogy a szerzett szakmájukban helyezkednek el először a férfiak, de a házasságkötés után gyakran visszatérnek a dinnyetermesztés nehezebb, ugyanakkor jóval jobb anyagi lehetőséget biztosító munkájához.

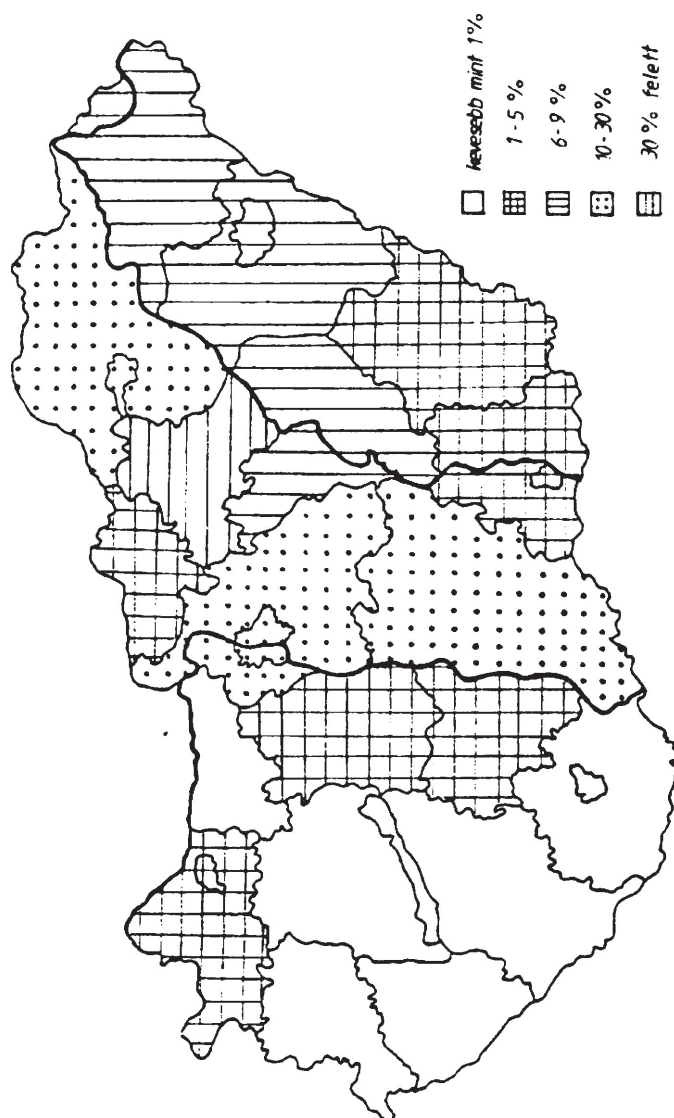
A félévenkénti ingázás az ország dinnyetermesztésre alkalmas területeire, az alföldek szinte egész területére kiterjed. Települések közül Hatvan és Maklár az ahová több család is rendszeresen jár. Az előbbi helyre a dinnyések 11%-a, az utóbbira 5%-a utazik. De jelentős a piacra szánt dinnyetermesztés Horton is. Bár ez a családi házak kertjeiben ill. hobbitelkeken, vagy illetményföldeken terem. A többi család (84%) más és más településekre jár. Erre ad tájékoztatást a mellékletben szereplő ábra, mely megyénként mutatja be a családok nyári munkahelyeit. Ezek megválasztásában kisebb részt a távolság,

nagyobb részt a földek bérleti díja és a fogyasztópiac közelsége a mérvadó.

Milyen jövő vár erre a sajátos foglalkozásra Horton?

A kérdésre nehéz lenne ma a pontos választ megadni. Hisz ez az életforma a fiatalok esetében nem igazán vonzó. Nagyon sok munkát kíván, s az életkörülmények sem a legjobbak a dinnyeföldön felállított kunyhóban, lakókocsiban, vagy autóbuszban, s a nyári időszakban szabadidő szinte nincs is. A jelentős anyagi jövedelem és a növekvő munkanélküliség arra enged következtetni, hogy ez az életforma tartósan fennmaradhat, sőt nőhet is az ezzel foglalkozók száma, esetleg megközelítheti a régi arányt. Ugyanis a nyugdíjasok 25%-a korábban ezt a foglalkozást űzte.

A HORTI DINNYETERMESZŐK MUNKAHELYÉNEK
MEGYÉK SZERINTI MEGOSZLÁSA

KÉRDŐÍV

Az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Földrajz Tanszéke a kistelepülések fejlődését vizsgálja. Kutatásunk egyik fontos célja, hogy feltárjuk egy-egy falu felnőtt lakosságának rendszeres gazdasági és az életvitellel összefüggő területi mozgásait. Az ehhez szükséges adatokat azonban csak a kérdőív segítségével tudjuk csak összegyűjteni. Kérjük Önt, szíveskedjék segíteni munkánkat, a név nélküli kérdőív kitöltésével. Közreműködő segítségét köszönjük.

Karászi István

1. Életkora: 25 év
2. Neme: férfi nő
3. Horton született-e: igen nem
Ha nem, hol: Gyónyán
Mikor költözött Hortra: 1967 év
Honnan költözött Hortra:
4. Egy lakásban él-e gyermekeivel: igen nem
Ha nem, hol laknak gyermekei /a település neve/:
Milyen gyakran látogatja őket:
5. Szándékozik-e elköltözni a faluból: igen nem
Ha igen hova:
Hány év múlva tervezi az elköltözését:
6. Helyben él-e rokona: igen nem
Melyik más településen él rokona: Bárdosszentpál
Milyen gyakran látogatja őket:
7. Munkahelye: Munkanélküli
8. Foglalkozása: Szalagfűző-művelés, kapendrás
Mióta végzi ezt a foglalkozást: 1983
Előtte mi volt a foglalkozása: Táncos
Milyen közlekedési eszközzel jár munkába:
Ha nyugdíjas, hol volt az utolsó munkahelye:
Mi volt a foglalkozása:
9. Ha dinnyekertész, mióta foglalkozik ezzel: év
Mindig ugyan arra a helyre járnak-e dinnyességbe: igen nem
Ha igen hova:
Ha nem, sorolja fel a legutóbbi 3 helyet:
10. Iskolai végzettsége: általános iskolai végzettség
11. Általában milyen közlekedési eszközzel utazik: autóval

12. Hányszor jár havonta:

	Hatvan	Gyöngyös	Ecséd	Csány	Egyéb település
Vásárolni	1	2	0	0	0
Gyógykezelésre	0	0	0	0	0
Szórakozni	0	0	0	0	1
Ügyintézés:	1	0	0	0	0
Rokoni látog.:	0	0	0	0	1
Baráti látog.:	0	0	0	0	1
Egyéb ok:	1	1	0	0	2

13. Van-e háztáji vagy illetményföldje: igen nem

14. Ha igen, milyen messze van a lakásától: km

Hetente hányszor jár oda:

Mennyi időt tölt ott:

Mit termel /csak a főbb termények/:

14. Van-e kiskertje: igen nem

A kiskert a lakóházánál van-e: igen nem

Ha nem, milyen messze van a lakásától: km

Mennyi időt tölt a kiskertben naponta:

Mit termel:

15. Ha eladásra is termel, hol adja el:

helyben, Hatvanban, másutt:

Saját maga szállít-e a piacra: igen nem

Ha igen, havonta hányszor:

Segítségét tisztelettel köszönjük!

Karászi István

1. táblázat

**A dinnyetermesztéssel foglalkozók aránya és
időtartama Horton**

Mióta	Férfi	Nő	Átlag
1-5	14%	29%	22%
6-10	14%	17%	15%
11-15	9%	10%	9%
16-20	19%	--	11%
21-25	9%	10%	9%
26-30	6%	7%	6%
31-35	6%	7%	6%
36-40	14%	10%	12%
41-50	0%	--	--
51-65	3%	7%	5%
66-70	6%	3%	5%

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Mészáros Rezső: Kistelepülések térkapcsolatai. Akadémiai doktori értekezés
- Bernáth–Bora–Kalász–Kollarik–Matheika: Magyarország gazdaságföldrajza. Kossuth Kiadó 1986.
- Csatári Bálint–Gödör Zsuzsanna: A falusi települések térkapcsolatainak néhány jellemző összefüggése Szolnok megyei példákon. Alföldi tanulmányok 1987.
- Enyedi György: Falvaink sorsa. Magvető kiadó Bp. 1980.
- Enyedi György: A falusi életkörülmények területi típusai Magyarországon. Földrajzi Értesítő XXVI. 67–86 pp.
- Bodnár László: A terület- és településfejlesztés földrajzi alapjai Heves megyében